

مغز متفکر جشنهای ۲۵۰۰ ساله چه کسی بود؟

۳۰ دی ۱۳۹۵ ساعت ۱۳:۱۶

اولین اقدام مهم فرهنگی علم در دوران وزارت دربار، برگزاری جشن تاجگذاری شاه و فرح در چهارم آبان ۱۳۴۶ بود. علم به عنوان وزیر دربار مدیریت اصلی این جشن را برعهده داشت. با برگزاری جشن تاجگذاری یکی از آرزوهای چند ۱۰ ساله شاه برآورده شد و در این میان شاه بیش از هر کس دیگری مدیون وزیر دربارش اسدالله علم بود که توانسته بود به نحو دلخواه این مراسم را برگزار کند.

کارگردان جشن های ۲۵۰۰ ساله که بود؟

اسدالله علم چهره تاثیرگذار و از مهمترین رجال دوران پهلوی دوم است. بررسی نقش وی در معادلات فرهنگی و سیاسی جامعه ما را به شناخت بیشتر چگونگی سیاستگذاری ها و اقدامات دوره محمدرضا پهلوی کمک می کند.

۱ - نقش اسد الله علم در سیاستگذاری فرهنگی: انتصاب علم به وزارت دربار مجالی بس مغتنم برای اقدامات فرهنگی، در واقع جهت دهی فرهنگی کشور در اختیار وی قرار داد. در واقع به دنبال حدود سه دهه سلطنت پر فراز و نشیب، اینک شاه نیازمند دستگاه پر تحرکی بود که بتواند بر آرزوها و بلند پروازی های به اصطلاح فرهنگی وی جامه عمل بپوشاند. حداقل از اواسط دهه ۱۳۴۰ به بعد این احساس غریب در شاه وجود داشت که توانسته است بر مشکلات عدیده سیاسی، اجتماعی کشور پایان دهد و گروههای معارض حکومتش را به انحاء مختلف از صحنه مبارزه به عقب نشینی وادارد. از سوی دیگر مشکلات مشروعیت و مقبولیت سیاسی - حکومتی وی از جانب کشورهای انگلیس و به خصوص آمریکا مورد تایید قرار گرفته بود و روند رو به تزاید عایدات نفت کشور را به سوی یک دوره طلایی شکوفایی اقتصادی، سوق می داد. بدین ترتیب چنین تصور می شد که موقعیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... رژیم پهلوی سخت تثبیت یافته است و اینک هرچه بیشتر زمان می گذشت به سوی شکوفایی همه جانبه کشور گام بر می دارد تا به زعم خود شاه بیش از پیش سنگرهای پیش روی خود تا رسیدن نهایی به دروازه های تمدن بزرگ را فتح نماید.

بدین ترتیب رژیم احساس می کرد حال که مسئله ای بنام «مشکل اساسی» در تحکیم قدرت باقی نمانده است بنابراین لازم است بیش از هر زمان دیگری به جلال و شکوه حکومتش بپردازد و خود را به عنوان وجودی قابل اعتنا به جهانیان بشناساند. رژیم پهلوی برای پیشبرد سیاست فرهنگی خود به اتوپیایی دست نیافتنی و در عین حال ارتجاعی و فاقد کارایی لازم نیز، دست یازیده و آن

بازگشتی مجدد به سنت های فرهنگی، اجتماعی ایران قبل از اسلام و آن هم دوره هایی خاص از تاریخ چند هزار ساله باستانی ایران بود. و گویا این خود تقلیدی بود از تمدن جدید غرب که دنیای گمشده اش را در یونان باستان یافته و تاریخ جدیدش را به دنیای باستانی یونان پیوند زده بود.

در اوایل انتصاب علم به وزارت دربار بود که مجلس قانونی را تصویب رسانید که بر طبق آن وزیر دربار به عضویت هیأت امنای تمامی دانشگاههای کشور در می آمد و از سوی دیگر حق بازرسی تمامی دانشگاههای کشور به وزیر دربار سپرده میشد.

بدین ترتیب اینک رژیم پهلوی هم قصد داشت از فراز ۱۴۰۰ سال فرهنگ ایرانی- اسلامی با وسایلی فاقد کارایی لازم، پرواز کند و خود را در دنیای باستانی ایران، که در عین حال شناخت بسیار ناقصی هم از آن داشت، برساند. با چنین پیش فرض ها و اهدافی بود که شاه انتظار داشت وزیر دربارش اسدالله علم نهایت سعی اش را جهت عملی شدن خواسته های او به کار بندد. اقداماتی نظیر برگزاری مراسم تاجگذاری در سال ۱۳۴۶، برگزاری جشن های ۲۵۰۰ ساله در سال ۱۳۵۰، ایجاد فضاهای مستعد باستانگرایی و نظایر آن به کارگردانی علم در راستای همین اهداف و برنامه های فرهنگی رژیم پهلوی طرح-ریزی شد. ۱

اولین اقدام مهم فرهنگی علم در دوران وزارت دربار، برگزاری جشن تاجگذاری شاه و فرح در چهارم آبان ۱۳۴۶ بود. علم به عنوان وزیر دربار مدیریت اصلی این جشن را برعهده داشت. با برگزاری جشن تاجگذاری یکی از آرزوهای چند ۱۰ ساله شاه برآورده شد و در این میان شاه بیش از هر کس دیگری مدیون وزیر دربارش اسدالله علم بود که توانسته بود به نحو دلخواه این مراسم را برگزار کند.

دومین اقدام فرهنگی که در نهایت به کارگردانی علم برگزار شد جشنهای ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی بود که با هزینه های سرسام آوری همراه بود و بعد از آن همه ساله در سالروز برگزاری این جشن مراسم یادبودی در تخت جمشید و سایر نقاط کشور برپا می شد. سومین و در عین حال آخرین جشنی که اسدالله علم در طول دوران وزارت دربارش در چارچوب اهداف باستان گرایانه و تجلیل از سلطنت برگزار کرد، جشن موسوم به «پنجاهمین سال شاهنشاهی دودمان پهلوی» در اردیبهشت سال ۱۳۵۵ بود.

از دیگر اقدامات علم وزیر دربار تبلیغ پیرامون سلسله پهلوی و شناسایی چهره ای خوشایند و مترقی از شخص شاه بود. از جمله مهمترین اقدامات وی در این باره تلاش جهت ساخت فیلم های به اصطلاح مستند از زندگی سیاسی، اجتماعی و ... شاه و پخش آن از رسانه های گروهی کشورهای مختلف جهان بود. تالیف و انتشار کتب تبلیغاتی پیرامون زندگی سیاسی، اجتماعی و ... شاه و سلسله پهلوی و همچنین تحقیقات ایران شناسی مربوط به تاریخ باستانی ایران و توزیع وسیع آنها در ایران و بخش های مختلف جهان از دیگر اقدامات فرهنگی - تبلیغی اسدالله علم جهت شناساندن به اصطلاح اهمیت سلسله پهلوی به افکار عمومی بوده است. ۲ این تلاش های علم از همان اوایل انتصابش به وزارت دربار آغاز شد و تا سالهای پایانی عمر سیاسی اش همواره ادامه داشت.

۲ - نفوذ علم در مراکز آموزش عالی: از مهمترین کانون های نفوذ و قدرت اسدالله علم وزیر دربار باید از دانشگاهها و مراکز آموزش عالی نام برد. وقتی علم به ریاست دربار برگزیده شد با توجه به اختیارات و قوانینی که وجود داشت شروع به نفوذ و قدرت نمایی در دانشگاهها کرد. در اوایل انتصاب علم به وزارت دربار بود که مجلس قانونی را تصویب رسانید که بر طبق آن وزیر دربار به عضویت هیأت امنای تمامی دانشگاههای کشور در می آمد و از سوی دیگر حق بازرسی تمامی دانشگاههای کشور به وزیر دربار سپرده می شد. این امر به معنای حضور جدی و مستقیم اسدالله علم وزیر دربار در تمامی تصمیم گیری های کلان و جزئی دانشگاههای کشور بود. ۳ اسدالله علم از این ماده قانونی به خوبی به نفع خود استفاده کرد و طبق اسناد و مدارک برجای مانده وی تقریباً در تمامی دانشگاههای کشور عضویت در هیأت امنا را پذیرفته بود.

خود شاه هم همواره به وی تاکید سخت داشت تا ضمن عضویت در تمامی هیأت های امنای دانشگاهها در جلسات این هیأت ها شرکت کند. «که از جریان کار آنها آگاه» باشد. ۴ بدین ترتیب اسدالله علم جهت اعمال نفوذ هرچه بیشتر در امور داخلی دانشگاهها همواره در تلاش بود تا تعدادی از دوستانش را در رأس دانشگاهها بگمارد و در این امر تا حد زیادی موفق بود. چنانکه تحت حمایت وی برخی از دوستانش مانند دکتر علینقی عالیخانی و هوشنگ انصاری سالها ریاست دانشگاه تهران را، که بزرگترین دانشگاه کشور به شمار می رفت، برعهده داشتند. ریاست دانشگاه پهلوی شیراز هم که به نوعی در تیول وی و دوستانش قرار داشت.

از دیگر کسانی که تحت نفوذ و حمایت علم در پست های حساس دانشگاهی به سرعت پیشرفت کرد و نهایتاً به ریاست دانشگاه ملی ارتقا یافت پروفیسور عباس صفویان بود. پیشرفت صفویان از هنگام ازدواجش با برادرزاده ملک‌تاج قوام همسر اسدالله علم در تیرماه ۱۳۳۸ آغاز شد. صفویان در آذر همان سال به ریاست دانشکده پزشکی دانشگاه ملی منصوب شد. پروفیسور عباس صفویان در سال ۱۳۵۳ با حمایت مستقیم علم وزیر دربار به ریاست دانشگاه ملی گمارده شد. ۵

سومین و در عین حال آخرین جشنی که اسدالله علم در طول دوران وزارت دربارش در چارچوب اهداف باستان گرایانه و تجلیل از سلطنت برگزار کرد، جشن موسوم به «پنجاهمین سال شاهنشاهی دودمان پهلوی» در اردیبهشت سال ۱۳۵۵ بود

در نهایت می توان از مجموع مطالب مطرح شده در این بخش این گونه نتیجه گیری کرد که اسدالله علم بی تردید در سیاستگذاری ها و خط مشی های کلان کشور همواره نقش درجه اول را برعهده داشت و او تنها کسی بود که شاه می توانست در تصمیمات مهم به او اعتماد کند و آراء او را به کار بندد. حسین فردوست درباره روش کار علم در وزارت دربار می نویسد:

«اصولاً سبک علم این بود که هر یک از معاونین مطالب خود را مستقیماً به اطلاع محمدرضا برسانند و دلیل این بود که علم -حاصله این کارها را نداشت. معاونین مطالب مهم و دستورات محمدرضا را به اطلاع علم می رساندند. علم نسبت به این مسائل بی تفاوت بوده و با همه چیز موافقت می کرد ... او وقتش را در مسائل سیاسی و تعیین خطوط مملکتی می گذراند و خود را در مسائل اداری خسته نمی کرد ... نقش علم در دربار محمدرضا فقط به یک جنبه محدود نبود. او مهمترین فردی بود که در مسائل

داخلی کشور محمدرضا را هدایت می کرد و برای تغییرات مهم به او خط می داد و مشیر و مشاور اصلی محمدرضا بود و در این کار پختگی لازم را داشت.» ۶

به هر حال می توان گفت که اسدالله علم در طول حیات سیاسی اش نشان داده بود که در تعیین خط مشی سیاسی کشور، در میان رجال و دولتمردان دوره محمدرضا شاه شخصیتی کم نظیر و شاید بی نظیر بود. علم از همان اوان ورودش به دستگاه سیاسی رژیم پهلوی توانسته بود بسیار زود با شاه دوستی و پیوند گسست ناپذیری بهم رساند و موقعیت سیاسی او را به عنوان شخص اول کشور در میان کوران حوادث سیاسی، اجتماعی کشور از خطرات تقریباً قابل ملاحظه حفظ و تحکیم بخشید. در واقع می شود از اسدالله علم به عنوان معدود و حتی تنها فردی نام برد که در حفظ و سپس استحکام سلسله پهلوی به رهبری محمدرضا شاه نقشی اساسی برعهده داشته است.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۱۱۸۷/جشنهای-متفکر-مغز-۲۵۰۰-ساله-کسی>